

AYFER TUNÇ • Memleket Hikâyeleri

AYFER TUNÇ 1964'te doğdu. Siyasal bilimler okudu. Üniversite yıllarında çeşitli edebiyat ve kültür dergilerine yazılar yazmaya başladı. Yayıncılık, gazetecilik yaptı. Sait Faik'in öykülerinden oluşan *Havada Bulut* adlı senaryosu TRT için filme çekildi. Orhan Kemal'in *72. Koğuş* adlı romanını sinemaya uyarladı. Roman, öykü, yaşantı, inceleme türünde kitaplar yazıyor. Kitaplarından bazıları: *Taş-Kâğıt-Makas* (2003), *Aziz Bey Hadisesi* (2000), *Ömür Diyorlar Buna* (2007), *Bir Maniniz Yoksa Annemler Size Gelecek* (2001), *Ewvelotel* (2006), *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi* (2009), *Yeşil Peri Gecesi* (2010), *Suzan Defter* (2011).

İletişim Yayınları 1756 • Memleket Kitapları 19

ISBN-13: 978-975-05-1052-6

© 2012 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2012, İstanbul

EDİTÖR Tanıl Bora

DİZİ KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Ergun Kocabıyık Arşivi'nden

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Ayten Koçal

BASKI ve *CLT* Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Çağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

AYFER TUNÇ

Memleket Hikâyeleri

İÇİNDEKİLER

Memleket Yazıları

<i>Büyük siyah lekeler</i>	9
<i>Taşra: Odette'çeden Türkçeye</i>	14
<i>Memleket: Neresinden?</i>	21
<i>Millet: Beni o anlar!</i>	25
<i>İstanbul için bir güzelleme</i>	30
<i>İstanbul için bir ağıt</i>	35

Fotoğraflar Anlatıyor

<i>Bıçakçı Gümüş Ahmet ve bir bando hikâyesi</i>	43
--	----

Memleket Hikâyeleri

<i>İyi insanların cehennemi daha sıcak olur</i>	61
<i>Cangülüm</i>	67
<i>Çarpı işaretini öğrenmenin yarattığı kalp ağrısı</i>	70
<i>Pontus</i>	76
<i>Bu memlekette köken meselesi her zaman karışıktır</i>	79
<i>Zanaatkârlar</i>	87

Hür doğdum hür yaşarım.....	90
Trençkot.....	102
It's now or never.....	109
“Todi Musikisi”.....	115
Bir intihar.....	123
“Garaz”.....	127
Ece'nin kadınlar hamamı cefaları.....	133
Aşk.....	148
Bir Alman gelinin karalahana çorbası karşısındaki tutumu.....	152
Bettina'nın mahalleyi galeyana getiren bikinisi.....	161
Hay makarimasu!.....	167
Bir Mardin hikâyesi: Kuyu.....	171
Tokyolar ve bir boğulma anı.....	174
Doktor Bey'in tatil günü.....	184
Güzellik kraliçesi Belkıs.....	195
Klozetin esrarı.....	206
Maymun çocuklar.....	213
“Siz Batılılar”.....	218
Bir otobüs yolculuğu.....	229
Dadaş Zeynel.....	239
Kayanın ardında.....	252
Ceviz Hasan ve misafiri.....	259
Yuvasız.....	265
Memleket kıpkırmızı bir akide şekeri.....	271

Memleket Yazıları

Büyük siyah lekeler

Geçmiş, her anlattığımızda kılık değiştiren bir uydurmadır. Kulaktan kulağa oyununa benzer. Yaşanmış, geçip gitmiş zaman her aktarmada bir parçasını kaybeder, değişir, sonunda hiç kimsenin aslını tam hatırlayamadığı bir hikâyeye dönüşür. Bu nedenle sözle aktarılan gerçek her zaman kusurludur.

Anlattıklarımızın doğruluğundan samimiyetle emin olduğumuzda bile hafızamızın birbirine dolanan damarları zamanda, zeminde veya ayrıntıda bize önemli-önemsiz oyunlar oynar. Asla unutamayan şanssızlardan bile olsak, hafızamızın kayıtlarına tamamen güvenemeyiz, güvenmemeliyiz.

Nesnel gerçeğin en azından temel unsurlarının kaydedilmesi, zamanın ve bilginin zapta geçirilmesi, gerçeği tümüyle muhafaza etmese de sağlamasının yapılmasına, gerçeğin en yakın tasavvuruna ulaşmamıza yarar.

Ama biz kişisel veya toplumsal kayıtlarımızı tutmaya ve korumaya meraklı bir toplum değiliz.

Soyağacı defterlerimiz yok denecek kadar nadirdir; olanlar da Batı görmüş veya duymuş veya soyuna sopuna meraklı ailelere aittir.

Bizim büyük-büyükannelerimizin doğum tarihleri çeşmenin donduğu kış, Rus Harbi sırasında, kiraz mevsimi gibi muğlak

cümlelerden oluşur. En derin kayıt, molla bir babanın duvarda asılı Kuran'ın arka sayfasına yazdığı ad ve tarihtir.

Doğan çocukların adları not düşülmüş veya düşülmemiş o Kuran'lara ne olmuştur, merak ederim. Kutsal kitabına abdestsiz el sürmeyen bu dindar toplumun atalarının Kuran-ı Kerim'leri, kuşaklar boyu saklanmış olsa İskenderiye Kütüphanesi'ni doldurur sanırım.

Biz şifahlılığı, kılık değiştiren sahte gerçeği severiz. Her aktarmada, gerçek olduğuna inanmak istediğimiz nihai resmi zedeleyecek ayrıntıları soldururuz.

Yazıya, hele çoğaltılan yazıya karşı mesafeliyizdir.

Vaktiyle kayıt altına alınmış geçmişini geride bir yerde unutmak, yeni bir tarih yazmak için gerekirse alfabe değiştiririz.

Saraya giren bir kilo pul biberin bile kaydının tutulduğu Osmanlı'dan bize kalan, Cumhuriyet tarihi boyunca okunacak vadiyle hapsedilmiş devasa bir arşiv ve büyük kısmı çarpıtılmış, bozulmuş bir bilgi karmaşasıdır.

Çoğaltılmış yazıyı bile maksatlı dipnotlar, önsözler, sonsözlerle yeniden giydirdiğimiz vakidir. Belge denince aklımıza ilk gelen resmi evraktır ve resmi oluşu sıkıcı ve okunmaz olmasına yeter.

Geçmişimize duygularımız, gönül kırgınlıklarımız veya sahip olmak istediğimiz tarihe dair özlemlerimiz şekil verir. Özlemlerimiz tasavvura, tasavvurlarımız olmuşa dönüşür, sonunda kendi yazdığımız tarihe inanırız.

Pek çok yaşlının, gerçek olduğundan kuşku duymadığı bir devri saadeti ya da yaşarken içinden pek de ıstırap çekmeden geçip gittiği halde anlatırken içeriğini alabildiğine ağırlaştırdığı bir dramı vardır.

Her ailede devasa bir serveti "hovardalıkta" yemiş veya torunlarına parlak bir hayat sağlayacak fırsatları "dürüstlüğü" nedeniyle kaçırmış bir büyükbaba imgesi bulunur.

Biz zamanla ilişkimizi ileriye değil, geriye bakarak kurarız.

Ülkemiz neyse biz de oyuz.

Fotoğrafları okuma yeteneğimiz gelişmemiştir. Mektuplara veya fotoğraflara belge değerinden çok romantik, duygusal de-

gerler biçeriz. Ayrılan nişanlılar fotoğraflardan yüzleri oyarlar, mektuplarını yakarlar.

Bizim için eski tozludur, kirlidir, aşınmıştır. Eskiye rağbet olsa bitpazarına nur yağar. Çünkü nesnenin hatırasına saygı duymayı anlamlı bulmayız, hatırayı zihnimizde taşıyoruzdur, yeter. Bu yüzden yeni evi, yeni eşyayı, yeni mahalleyi, yeni şehri severiz.

Hemen her şehrimizde adı Yenimahalle olan bir mahalle, adı Yenişehir olan bir semt bulunur.

Yıkımlar bizi heyecanlandırır. Şölenlerle kutlarız. Ölçüp biçmediğimiz, tasarlamayı düşünmediğimiz bir gelecek için tarihle dolu olanı yok etmekte tereddüt etmeyiz.

Geçmişin nesnelere ve belgelerini yok edince gerçeği de yok ettiğimizi zannederiz.

Dünyanın mirasına ve tarihine ortak değilmiş gibi yaşarız. Mesela tarihi camiler depremlerde sarsılınca dökülen sıvaların ardından ortaya çıkan, sanat tarihini yeniden yazdıracak kadar değerli ikonaları ucuz harçla sıvamakta bir sakınca görmeyiz.

En başarılı tarafımız dünyada bizden başka bir ülke yokmuş, biz görmedikçe gerçekler var olmamış gibi davranabilmemizdir. Kendimizi bu kadar kolayca kandırabiliyor oluşumuz takdire şayandır. Devekuşunun resmedildiği bir ulusal simgemiz olmaması yazıktır.

Bu ülkede hiç kimse ölmeden önce doğduğu evi ziyaret etmez, mahallesini bulabilen şanslıdır.

Dört kuşak önceki atalarımızın mezarları ya yoktur, ya başka yerlere taşınmış ya da doğal felaketler, yeni yapılanmalar gibi çeşitli nedenlerle yok olmuştur. Zaten dört kuşak önceki atalarımızın çoğu Misak-ı Milli sınırları dışında doğmuştur.

Günahlarımızı gömdüğümüz, gerçek adını taşlardan bile kazıyarak sildiğimiz toprağı şehitlerimizin düştüğü toprak olarak kutsarız.

Ansiklopedilerde bu ülkenin şehirlerinin üç beş satırlık kültürel tarihleri klişelerden oluşur, siyasal tarihleri de az-çok birbirine benzer. Tıpkı ders kitaplarındaki savaş tasvirleri gibidir, birini ezberlemek yeter.